

1:spetsializovanij-sud-iz-rozglyadu-sprav-u-sferi-intelektualnoji-vlasnosti&catid=8&Itemid=350

2. Томаров І. Інтелектуальний прогноз на 2018 рік. - URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011138

Тітов Артем Олексійович,

*студент 1-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Фасій Б.В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ, АНГЛІЇ ТА УКРАЇНИ

Починаючи з демократично-революційних зворушень світі, вектор розуміння людьми своїх прав набув нового напрямку розвитку. Не є виключенням з цього переліку така категорія, як «право власності», що є ключовим поняттям цивільного права у багатьох країнах різних правових сімей.

Ставши на шлях незалежності, розуміння та виокремлення права власності в Україні дало поштовх до демократичної розбудови нашої країни та побудови, таким чином, цивільно правових інститутів. Але звичне для нашого народу розуміння права власності не є абсолютно тотожним розумінню цієї категорії в інших країнах світу, у тому числі країн-членів ЄС. Звісно, головною спільною рисою, що об'єднує не тільки право власності, а й взагалі цивільне право на європейському просторі є рецепція римського права, що знайшла відгос і у нашої країни. А тому, згідно євроінтеграційних процесів та наближення України до ЄС є актуальним та важливим порівняти право власності країн ЄС (на прикладі Франції, Німеччини, Англії) та України, задля виокремлення спільного та відмінного, що є передумовою взаємодії країн; можливого запозичення цивільно-правових положень; та вдосконалення власного цивільного законодавства.

Говорячи про право власності у Франції, слід зазначити, що взагалі майже немає такої країни, де б цивільне право проникло у ментальність і стало б невід'ємною частиною духовного життя, світу почуттів і літератури всієї нації, так як у Франції [1]. Французький цивільний кодекс (далі – ФЦК) або Кодекс Наполеона 1804 року є центральним нормативним актом, що визначає право власності у Франції. У тлумаченні даного поняття, відбувся відхід від феодальних уявлень та родового характеру речових прав, розуміння власності здійснюється через призму римського тлумачення даного поняття, як абстрактної та абсолютної категорії.

У ст. 544 було зазначено: «Власність – це право користуватися і розпоряджатися речами найбільш абсолютним чином, щоб користування не було таким, яке заборонено законами або регламентами» [2, с. 551]. Згідно такому визначенню законодавцем підкреслюється індивідуальність такого права.

Право власності на певну річ давало право на все, що можна отримати з цієї речі, на все що вона виробляє. У Кодексі відображався буржуазний характер, який демонстрував прогресивно-революційні погляди на право власності, яке має бути абсолютним та вільним. В ФЦК виділялося три види самої власності – це індивідуальна, державна або ще її називала суспільною та общино-комунальна.

Слід зазначити, що крім права власності, Кодекс Наполеона визначає інші речові права: право на чужі речі (узуфрукт, проживання в чужому будинку, сервітути, право застави), право на володіння, право на утримання [3].

Тому згідно вище викладеного слід зазначити, що для права власності у Франції характерні такі основні риси:

- абсолютність (права власників майже не обмежувалися, окрім строго передбачених законом випадках);
- визнання недоторканості та невідчуженості самої власності;
- розгляд права власності через призму римського розуміння цього поняття.

Що стосується Німеччини, то ситуація з визначенням права власності є дещо заплутаною. Основний документ цивільно-правового характеру є Цивільний кодекс Німеччини (далі ЦКН) і положення, що стосуються права власності зазначаються саме у ньому. Але, слід зазначити, що Кодекс містить багато норм абстрактного характеру та складну конструкцію їх формулювань, що робить його важким для сприйняття неюристами, через що його нерідко називають «кодексом учених» [4].

Укладачі ЦКН не дали суворого поняття права власності. Загальна норма § 903 надавала власнику правомочності обходитися з річчю на свій розсуд, виключати вплив на неї інших осіб, надавши власнику велике і виняткове панування над річчю, закріплювала свободу і індивідуальний характер власності, але настільки, «наскільки того перешкоджає закон або права третіх осіб» [5].

Серед основних речових прав у Німеччині виокремлювалося право власності, сервітути, узуфрукти та інші види обтяжень.

Цікавим є те, що на відмінну від Франції в ЦКН існує оригінальна юридична конструкція права володіння. Римська конструкція відходить на

другий план, а володіння над річчю набувається шляхом досягнення дійсного панування над нею, усуваючи в якості головного – вольовий характер.

Визнавши власником, крім господаря речі, орендаря, зберігача та інших осіб, що володіють річчю на основі зобов'язальних відносин, законодавець створив дві категорії володіння – «безпосереднього» і «посереднього». Обидві категорії власників отримали самостійну юридичну захист [5].

Тому для права власності Німеччини характерні такі головні риси:

- абсолютність (надання власнику велике і виняткове панування над річчю);
- свобода та індивідуальність (окрім випадків передбачених законом);
- виокремлення безпосереднього (класичне право володіння, користування і розпорядження річчю) і посереднього володіння (що є класичним проявом права користування в вітчизняному цивільному праві).

Самобутність права власності в Англії визначається особливостями історичного розвитку даної країни та приналежністю до іншої правової сім'ї (англо-саксонська правова сім'я, на відміну від Німеччини, Франції та України, яких відносять до романо-германської).

Поняття права власності англійське право не дає, його зміст розкривається в Законі про власність 1925 р., судовій практиці й доктрині через характеристику прав власника, але слід зазначити, що його розуміння відбувається так само як і у праві країн Європи.

Можна визначити такі правомочності права власності Великої Британії: право безпосереднього виняткового, безстрокового фізичного панування над річчю (класичне право володіння); право особистого використання речі та отримання корисних властивостей з неї; право на розпорядження річчю (передачу її третім особам, її відчуження, споживання чи знищення).

В Англії можливе обмеження приватної власності на користь публічного чи суспільного інтересу.

Спільним для України та Англії є наявність довірчої власності, що являє собою відносини, за яких одна особа (засновник – settlor), встановлює довірчу власність: передає іншій особі – довірчому власнику (trustee) майно для управління в інтересах зазначених вигодонабувачів (бенефіціаріїв – beneficiary, cestui que trust) [6].

В Україні право власності може розумітися в об'єктивному (як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини по володінню, користуванню і розпорядженню майном) та суб'єктивному (як сукупність повноважень власника по володінню, користуванню і розпорядженню майном)

аспектах. Якщо порівняти категорію права власності в Україні з наведеними вище країнами то можна виділити ряд спільних рис:

- формування під впливом рецепції римського права;
- наявність абсолютного, безстрокового права власності, що може бути обмеженим лише у чітко передбачених законом випадках;
- розгалуженість системи права власності, що включає (право володіння, користування, розпорядження, але прояви у кожній країні у різних формах);
- усі власники рівні у здійсненні свого права власності;
- розпорядження власниками майном на власний розсуд.

Отже, наявність спільних рис у розумінні поняття «право власності» є запорукою ментального та юридичного зближення нашої та країн ЄС. Обмін досвідом у цивільній сфері є дуже актуальною та гарною практикою вдосконалення вже існуючих вітчизняних цивільних положень.

На шляху глобалізаційних процесів, є дуже актуальним проведення правових паралелей, адже отримані результати стануть запорукою актуалізації пізнавальної діяльності не тільки у конкретному питанні (право власності), а й у всьому цивільно-правовому векторі розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Montholon Ch. T. *Recits de la captive*. – Т. I. – Р. 401. Наводиться за кн.: Боботов С. В. Наполеон Бонапарт – реформатор і законодавець. – М., 1998.
2. Глиняний В.П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посібник ; 5-те вид. перероб. і допов / В.П. Глиняний. – К. : Істина, 2005 – 768 с.
3. Право власності в Цивільному кодексі Наполеона Бонапарта 1804 р. / М. Сирко // Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична. – 2013. – Вип. 58. – С. 109-115. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2013_58_17
4. Харитонов Є.О. Концепт приватного права в умовах інтеграції : навч. посіб. / Є. О. Харитонов. – Одеса : Фенікс, 2017. – 260 с.
5. Жидков О. А., Крашеніннікова Н. А., Савельєв В. А. Історія держави і права зарубіжних країн. Частина 2, 1996. URL: <http://bibliograph.com.ua/teoria-gosudarstva-i-prava-5/175.htm>
6. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн: Навч. посіб. (Курс лекцій). – К. : КНЕУ, 2004. URL: <http://ubooks.com.ua/books/000201/inx.php>.